

ปัญหาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

Problems of Accounting Practices of Community Enterprises in Chiang Mai Province

เมธาสิทธิ์ แสงประสิทธิ์* และสุวรรณา เกาทะวิสุทธิ**

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล ในจังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามปัญหาในการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่จดทะเบียนนิติบุคคลในปี 2560 จำนวน 44 ราย เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 75

ผลการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลต่าง ๆ ในรูปแบบสหกรณ์จำกัด บริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ส่วนใหญ่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนมาแล้วเกินกว่า 10 ปี และมีพนักงานจัดทำบัญชีเอง แต่ยังไม่มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดทำบัญชี ผู้บริหารเองยังมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยเกี่ยวกับเอกสารประกอบการลงบัญชี การตรวจสอบและการรับรองบัญชี และการจัดทำบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี

ปัญหาโดยรวมในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนนั้น พบว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง หากจำแนกเป็นด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้าน ปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านเอกสาร และวิธีจัดทำบัญชี ส่วนปัญหาระดับน้อยได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และปัญหาด้านความร่วมมือ และการประสานงาน การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นย่อย ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกได้แก่ การขาดงบประมาณที่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี รองลงมา การปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต สำนึกถึงความรับผิดชอบทางสังคมของผู้จัดทำบัญชี และการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดทำบัญชี เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาโดยรวมในการจัดทำบัญชีจำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งของวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจที่เป็นสหกรณ์จำกัดมีปัญหาการจัดทำบัญชีในระดับปานกลาง ส่วนบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีปัญหาในระดับน้อย

Abstract

This independent study aimed to investigate problems and difficulties of accounting practices of community enterprises registered as juristic entities in Chiang Mai province. Questionnaires on problems of accounting practices of community enterprises in Chiang Mai were used as the tool to collect data. Samples of this study were 33 out of 44 or 75% of community enterprises registered as juristic entities in B.E. 2560 in Chiang Mai.

The findings showed that these community enterprises registered themselves as juristic entities in forms of cooperative limited, company limited, and juristic ordinary partnership for over 10 years. These enterprises had their own accounting staff; but did not have accounting software programs. Administrators

* นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

of these community enterprises had low comprehension level of bookkeeping documents, auditing and auditor's certificate; and accounting practice in accordance with accounting standards.

In consideration of four accounting practice aspects, aspects of accounting tools and accounting documents and practices had moderate level of accounting practice problem; while aspects of comprehension and competence of accounting staff and cooperation and coordination had low level of accounting practice problem. According to the analysis on each accounting practice aspect, the most problematic element was the insufficient allocation of budget for accounting technologies; while the virtue-righteousness-honesty-and-social responsibility of accounting staff and the use of accounting software programs in accounting practice were regarded as problematic elements in moderate level.

In consideration of the different forms of community enterprises, the community enterprises registered in a form of cooperative had moderate level of accounting practice problem; while those registered in forms of company limited and juristic ordinary partnership had low level of accounting practice problem.

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการเติบโตของธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจมากเป็นลำดับที่ 4 ของประเทศ ในปี 2559 ได้รับการคัดเลือกจากกรมพัฒนาชุมชนให้เป็นจังหวัดนำร่องเพื่อดำเนินการในรูปแบบเทรดเดอร์เพื่อคัดเลือกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ (โพสต์ทูเดย์, 2559) ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จำนวน 44 แห่ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) จากการศึกษาในอดีตพบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการจัดทำบัญชี กุสุมา คำพิทักษ์ และคนอื่น ๆ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้ากรณีศึกษากลุ่มอาหารจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ผลิตสินค้ากลุ่มอาหารมีการบันทึกข้อมูลทางบัญชี และการนำข้อมูลทางบัญชีมาใช้ในการควบคุม และตัดสินใจยังไม่สมบูรณ์ มีสมาชิกบางกลุ่มต้องเลิกดำเนินกิจการเนื่องจากปัญหาส่วนหนึ่งมาจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลด้านบัญชีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่จดทะเบียนนิติบุคคลทั้งบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และสหกรณ์จำกัด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดวิสาหกิจ

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) หมายถึง การประกอบการขนาดเล็ก และขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในการพึ่งพาตนเอง และความเพียงพอของครอบครัว และชุมชน โดยใช้ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมให้เกิดประสิทธิภาพที่ยั่งยืน และเป็นประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก (อานันท์ ตะนัยศรี, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล

- (1) การจัดทำบัญชีของกลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน
- (2) การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561)
- (3) มาตรฐานจัดทำบัญชีสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2550)

แนวคิดเกี่ยวกับด้านการประสานงาน

การประสานงานเป็นการติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิดความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลา และกิจกรรมที่จะต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย ความร่วมมือ จังหวะเวลา ความสอดคล้อง ระบบการสื่อสาร และผู้ประสานงาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการประสานงานเพื่อ 1) แจ้งให้ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องทราบ 2) รักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี 3) ขอคำยินยอมหรือความเห็นชอบ เพื่อขอความช่วยเหลือ และ 4) จัดข้อขัดแย้งอันอาจมีขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี ได้แก่ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดทำบัญชี ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ 1) คอมพิวเตอร์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานควรมีอย่างเพียงพอ 2) มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เหมาะสมในการจัดทำบัญชี 3) โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้งานไม่ควรมีความผิดพลาดในการใช้งานบ่อยครั้ง 4) รูปแบบการจัดทำรายงานของโปรแกรมสำเร็จรูปบัญชีควรตรงกับความต้องการของธุรกิจ และ 5) ควรมีงบประมาณที่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี (ชลกนก โฆษิตคณิน และคนอื่น ๆ, 2560)

วิธีการดำเนินการวิจัย**ขอบเขตการศึกษา ประกอบด้วย****(1) ขอบเขตเนื้อหา**

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาถึงปัญหาในการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งปัญหาเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ปัญหาด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านความร่วมมือ และการประสานงาน และปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี

(2) ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่จดทะเบียนนิติบุคคล จำนวน 44 แห่ง ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

สหกรณ์จำกัด	19	แห่ง
บริษัทจำกัด	14	แห่ง
ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	11	แห่ง
รวม	44	แห่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปัญหาในการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ที่จดทะเบียนนิติบุคคล จำนวน 44 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามปัญหาในการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชี การอบรม

ส่วนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การดำเนินงาน รูปแบบการจัดตั้ง ระยะเวลาที่มีการจดทะเบียน จำนวนสมาชิก ขนาดรายได้ต่อปี การจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม

ส่วนที่ 3 ลักษณะของการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ลักษณะการจัดทำบัญชี รูปแบบในการจัดทำบัญชี จำนวนพนักงานบัญชี วุฒิกิจศึกษาทางด้านบัญชีของผู้จัดทำบัญชี ความรู้ความเข้าใจต่อการจัดทำบัญชี

ส่วนที่ 4 ปัญหาในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจและความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ปัญหาด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านความร่วมมือ และการประสานงาน และปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี

ส่วนที่ 5 ความต้องการหรือข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว จึงนำข้อมูลส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และ ส่วนที่ 3 ได้แก่ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน และ ข้อมูลลักษณะการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับข้อมูลส่วนที่ 4 ได้แก่ ปัญหาในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ใช้การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ส่วนที่ 5 ความต้องการหรือข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จะนำเสนอเป็นข้อความพรรณนา

ผลการศึกษา การอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่จดทะเบียนนิติบุคคลในปี 2560 จำนวน 44 ราย เก็บข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 75 และได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.94 เป็นระดับผู้บริหารหรือเป็นคณะกรรมการของวิสาหกิจชุมชน มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถึงร้อยละ 57.58 มีประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชีต่ำกว่า 2 ปี และส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

2. ลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้า และจำหน่ายในรูปแบบของสหกรณ์จำกัด รองลงมา ได้แก่ การจัดตั้งในรูปแบบบริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามลำดับ จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นเวลาเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป ลักษณะของวิสาหกิจนั้นเป็นการดำเนินงานหาสร้างรายได้เพื่อการพึ่งพาตนเอง และคนของชุมชนซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นมีการรวมกลุ่มไม่เกินจำนวน 10 คน วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม

3. ลักษณะของการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการจัดทำบัญชีที่มีพนักงานจัดทำบัญชีเอง ส่วนใหญ่ไม่มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดทำบัญชี มีจำนวนพนักงานบัญชีเพียง 1-2 คน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาด้านบัญชี ข้อมูลบัญชีที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือรายได้ ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้จัดทำบัญชี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง วัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนเพื่อทราบฐานะการเงิน และผลการดำเนินงาน การจัดทำบัญชีต้องจัดทำในสมุดรายวันทุกครั้งที่มีการรับ และจ่ายเงิน แต่พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความรู้ความเข้าใจน้อย 3 อันดับแรก ในเรื่อง เอกสารประกอบการลงบัญชี การตรวจสอบ และรับรองบัญชี และการจัดทำบัญชีต้องจัดทำให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานการบัญชี

ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.75 มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 24.24

ผู้ตอบแบบสอบถามของวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งในรูปแบบบริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการจัดทำบัญชี มากกว่า วิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งในรูปแบบสหกรณ์

4. ปัญหาในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน พบว่าปัญหาในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.53) เมื่อวิเคราะห์ระดับปัญหาแต่ละด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ได้แก่ ปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี ด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชี ด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านความร่วมมือ และการประสานงาน ตามลำดับ ซึ่งปัญหาระดับปานกลางได้แก่ ปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านเอกสาร และวิธีจัดทำบัญชี ส่วนปัญหาระดับน้อยได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และปัญหาด้านความร่วมมือ และการประสานงาน ทั้งนี้ปัญหาแต่ละด้านในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยของปัญหา และประเด็นปัญหาย่อยที่สำคัญ ดังนี้

(1) ด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถของผู้จัดทำบัญชีโดยรวมอยู่ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.46) โดยประเด็นย่อยที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหา 2 อันดับแรก เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต สำนึกถึงความรับผิดชอบทาง และ ผู้จัดทำบัญชีไม่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการบัญชี และเรื่องที่เกี่ยวข้อง

(2) ด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชีโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.56) โดยประเด็นย่อยที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหา 2 อันดับแรก เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เอกสารที่ใช้ในการประกอบการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน และเอกสารที่ใช้ในการประกอบการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี และภาษีอากร

(3) ด้านความร่วมมือ และการประสานงาน มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับปัญหาอยู่ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.36) โดยประเด็นย่อยที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีการจัดแบ่งหน้าที่ที่เหมาะสมกับหลักการควบคุมภายในที่ดี

(4) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชีโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) โดยประเด็นย่อยที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหา 2 อันดับแรก เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีงบประมาณที่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี และรูปแบบการจัดทำรายงานของโปรแกรมสำเร็จรูปบัญชีไม่ตรงกับความต้องการของธุรกิจ

สรุปปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นปัญหาระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดทำบัญชี ได้แก่ การไม่มีงบประมาณที่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี รูปแบบการจัดทำรายงานของโปรแกรมสำเร็จรูปบัญชีไม่ตรงกับความต้องการของธุรกิจ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้ทำงานอยู่มักมีความผิดพลาดในการใช้งานบ่อยครั้ง และไม่มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เหมาะสมในการจัดทำบัญชี

ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนประเภทสหกรณ์จำกัด มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับปัญหาในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.89) ส่วนวิสาหกิจชุมชนประเภทบริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37) และ (ค่าเฉลี่ย 2.16) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพบว่ามีประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 4 ด้าน ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจและความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกุสุมา ดำพิทักษ์ และคนอื่น ๆ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP กรณีศึกษา กลุ่มอาหาร จังหวัดพุมธานี ที่พบว่า กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP กลุ่มอาหารมี สมาชิกบางกลุ่มต้องเลิกดำเนินกิจการเนื่องจาก ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลด้านบัญชีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกรรณิการ์ นามวงศ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ในการจัดทำบัญชีในวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความรู้มากเท่าที่ควร และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของอรกัญญา โฆษิตานนท์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มชุมชนทอผ้าเพื่อการบริหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้จัดทำบัญชีและหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีของกลุ่มชุมชนทอผ้า ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกันนั้น อาจเนื่องจากประชากรที่ศึกษาแตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล คือเป็นสหกรณ์จำกัด บริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น ซึ่งกฎหมายมีการกำหนดให้วิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลต้องมีการจัดทำบัญชี และนำส่งข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการจัดทำบัญชี ต้องมีการจัดทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชี

ด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชี มีปัญหา และอุปสรรคในประเด็นที่มีปัญหาที่สำคัญ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ เอกสารที่ใช้ในการประกอบการบันทึกบัญชีมีไม่ครบถ้วน เอกสารที่ใช้ในการประกอบการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี และภาษีอากร เอกสารไม่มีการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ ทำให้มีการสูญหายบ่อยครั้ง และมีการละเลยไม่จัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภลักษณ์ จงขานสิทธิ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี แต่ไม่ได้จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบหมวดหมู่ และผู้บริหารไม่ส่งมอบเอกสารที่ถูกต้อง และครบถ้วนแก่ผู้ทำบัญชี จึงทำให้ประเด็นด้านเอกสาร และวิธีการจัดทำบัญชีเป็นปัญหา และอุปสรรค

ด้านความร่วมมือ และการประสานงาน มีประเด็นที่มีปัญหาที่สำคัญๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีการจัดแบ่งหน้าที่ที่เหมาะสมกับหลักการควบคุมภายในที่ดี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บันเฉย ศรีแก้ว และคนอื่น ๆ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าสี่ธรรมชาติ : กรณีศึกษากลุ่ม บ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า การปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการกำหนดผังงาน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมตามหลักการควบคุมภายใน และมีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกนกวรรณ คำมาบุตร (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดทำบัญชีและความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอำเภอเมืองลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการบัญชีโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกันนั้น อาจเนื่องจากประชากรที่ศึกษาแตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล คือเป็นสหกรณ์จำกัด บริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น ซึ่งกฎหมายมีการกำหนดให้วิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลต้องมีการจัดทำบัญชีและนำส่งข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการจัดทำบัญชี ต้องมีการจัดทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีอย่างถูกต้องครบถ้วน จึงทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพื่อให้เข้าใจในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารให้ถูกต้องตามที่กฎหมายต่าง ๆ ได้กำหนดไว้

ส่วนด้านเครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชี มีประเด็นที่มีปัญหาที่สำคัญๆ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีงบประมาณที่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี สอดคล้องกับการศึกษาของ วชิรี ฮันวีวัฒน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชประสบกับปัญหาในการจัดทำบัญชี โดยมีการบันทึกบัญชีด้วยมือเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนในการกำกับดูแลการจัดทำบัญชีเนื่องจากผู้ที่เป็นผู้บริหารบางคนยังไม่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแต่มีหน้าที่กำกับดูแลการจัดทำบัญชี จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานในการจัดทำบัญชี เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบบัญชีหรือการเสียหายต่อไป รวมทั้งให้การอบรมแก่ผู้ทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนโดยแยกการอบรมวิสาหกิจชุมชนเฉพาะประเภทนิติบุคคล ได้แก่ สหกรณ์จำกัด บริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เนื่องจากต้องมีการจัดทำเอกสาร บัญชีและรายงานตามที่กฎหมายกำหนด

2. การจัดทำบัญชีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการวางแผน ควบคุมและตัดสินใจ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจ จึงควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดทำบัญชี โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดทำบัญชี อาจมีโครงการสนับสนุนจากภาครัฐในการหาแหล่งทุนหรือหน่วยงานเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชีต่อไป

บรรณานุกรม

กนกวรรณ คำมาบุตร. (2554). *การศึกษาการจัดทำบัญชีและความรู้ความเข้าใจของประกอบกรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอำเภอเมืองลำปาง เกี่ยวกับข้อมูลการบัญชี*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2550). *คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร*. กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561). *พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543*. สืบค้นจาก

[http://www.dbd.go.th/download/PDF_law_acc_prb2543 .pdf](http://www.dbd.go.th/download/PDF_law_acc_prb2543.pdf)

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน*

ณ วันที่ 1 มกราคม 2560 กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นจาก

https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=18750.

กรรณิการ์ นามวงศ์. (2554). *การจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครปฐม*.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.

กุสุมา คำพิทักษ์, มาลี จัตรัส, กิ่งกาญจน์ มูลเมือง, วาสนา ดวงดารา, เอียง บัวไหล, และนภาพร เตรียมณีฤทธิ์. (2552).

โครงการพัฒนาระบบบัญชีสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP กรณีศึกษา กลุ่มอาหาร จังหวัดปทุมธานี

(รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ชลกนก โฆษิตคณิน, ชนิดภา ดิสุขอนันต์, และวรินทร์ ตรีวิจิตร. (2560). ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(3)*, 2138-2151.
- บันเอย ศรีแก้ว, วิภาภรณ์ ศรีหาธาตุ, และปิยะณัฐ ฤนพุทธม. (2559). การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าสีธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่ม บ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการ, 22(2)*, 121-130.
- โพสต์ทูเดย์. (2561). *จัดตั้งนิติบุคคลวิสาหกิจชุมชน*. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/economy/550622>
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2556). *แนวคิดวิสาหกิจชุมชน*. สืบค้นจาก http://file.siam2web.com/trdm/article/2013328_38233.pdf
- วัชร อ้นวิวัฒน์. (2554). *ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ศิริรัตน์ กุศล. (2548). *ศักยภาพของวิสาหกิจท้องถิ่นในหมู่บ้านถวายในการเข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศุภลักษณ์ จงขานสิทโธ. (2555). *แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจ ชุมชนผู้ผลิตจากผ้าฝ้ายทอมือ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่.
- อรกัญญา โฆษิตานนท์. (2553). การพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มชุมชนทอผ้าเพื่อการบริหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 16(2)*, 1-22.